

© Laurane Berkeijn

Memorandum

36 actiepunten voor de
Vlaamse, federale en Europese
verkiezingen 2024

Inhoud

- 3 Vooraf
- 4 Aanbevelingen
- 5 Gezocht: drie strategieën op lange termijn
- 9 Versterk participatiekansen op elke leeftijd
- 17 Garandeer inspraak op elke leeftijd
- 19 Zorg dat ouderen onbezorgd kunnen wonen
- 24 Bescherm de financiële draagkracht van ouderen
- 28 Zet de oudere met een zorg- en ondersteuningsnood aan het roer
- 37 Creëer Europese en internationale hefboomen voor een sterker ouderenbeleid wereldwijd

Vooraf

Onze samenleving staat aan de vooravond van een belangrijke omwenteling. In de volgende 10 jaar zal het aantal 65-plussers in Vlaanderen met bijna 20% toenemen. Ook het aantal 80-plussers stijgt razendsnel: met meer dan 30%.

Elk van hen heeft ontzettend veel te bieden. Met decennia aan kennis en levenservaringen op zak en goesting om zich betekenisvol in te zetten, zijn ouderen van onschatbare maatschappelijke waarde. Een enorm potentieel, waarop we als samenleving kunnen bouwen.

Toch ervaren veel ouderen vooral hoe ze anders worden behandeld, louter omwille van hun leeftijd. Hoe ze op tal van vlakken worden uitgerangeerd. Hoe de samenleving als het ware afstand van hen neemt, of geen rekening meer met hen houdt. En hoe ze zichzelf helemaal niet herkennen in alle stereotypen die aan 'oud zijn' worden gelinkt.

Tegelijk betekent de exponentiële groei van de groep ouderen ook een scherpe toename van het aantal ouderen die vroeg of laat in een kwetsbare positie verkeren. Terwijl er nu al een schaarste aan mensen, middelen en mogelijkheden is om wie kwetsbaar is een goede kwaliteit van leven te waarborgen.

De toename van het aantal ouderen en oudste ouderen vraagt om een breed, ambitieus en doordacht beleid. Met oog voor hoe ouderen als actieve schakel kunnen deelnemen aan de samenleving, samen met andere generaties. Ook vraagt het een beleid met aandacht voor het versterken van mensen. Zodat ze zelf de regie over hun eigen leven kunnen behouden en dit op een actieve en kwaliteitsvolle manier. Ook wanneer ze meer kwetsbaar zijn.

Dat beleid missen we vandaag. De tandwielen haken nog te weinig in elkaar over beleidsniveaus en -domeinen heen. De ambities blijven te zeer beperkt tot projecten en proefomgevingen. Nochtans volstaan de huidige structuren en systemen duidelijk niet om de omwenteling waar we voor staan in goede banen te leiden.

In dit memorandum reikt de Vlaamse Ouderenraad daartoe zijn belangrijkste prioriteiten aan. We focussen daarbij bewust op de hervormingen die essentieel zijn. Zowel op Vlaams, federaal als op Europees en internationaal niveau. Met oog voor de uitdagingen die ook andere generaties voelen, van klimaat tot sociale uitsluiting.

Nils Vandenweghe
Directeur

Gezocht: drie
strategieën
op lange termijn

1

Aanbevelingen

Ontwikkel een veelzijdig preventiebeleid rond gezond, actief en kwaliteitsvol ouder worden

Mensen willen de regie over hun leven in eigen handen houden, ook wanneer ze ouder worden. En als samenleving hebben we er evenzeer belang bij dat ouderen actief, gezond en kwaliteitsvol kunnen leven. Dat vraagt om een breed en veelzijdig preventiebeleid, over domeinen heen. Het impliceert toegankelijke buurten waar alle relevante diensten zich op wandel- of fietsafstand bevinden. Met een bruisend buurt- en verenigingsleven, als buffer tegen eenzaamheidsgevoelens. En met een diverse waaier aan woon- en ondersteuningsvormen, afgestemd op elke levensfase.

Vandaag ontbreekt die geïntegreerde blik op preventie. In de visienota [Samen sterk voor ouderen in beweging](#) ontwikkelden de Vlaamse Ouderenraad en het Vlaams Instituut Gezond Leven een kader. Dat geeft, met als vertrekpunt beweging, aanbevelingen om over domeinen heen de gezondheid en sociale inclusie van ouderen te verbeteren. Ga met dit kader aan de slag, en gebruik het als basis voor een breed preventiebeleid dat inzet op gezond, actief en kwaliteitsvol ouder worden.

Werk een langetermijnvisie uit op de ouderenzorg

De ouderenzorg staat voor ongeziene uitdagingen. De toename van het aantal ouderen, en dan vooral van de oudste ouderen, zal gepaard gaan met een stijgende nood aan zorg en ondersteuning. Maar de schaarste binnen het huidige aanbod is vandaag al voelbaar. Tegelijk hebben nieuwe generaties ouderen heel andere verwachtingen van de zorg.

Een fundamentele omslag is noodzakelijk om deze uitdagingen het hoofd te bieden. Zorg voor een duidelijke toekomstvisie op de ouderenzorg, die de kentering concreet maakt. Focus onder meer op duidelijke trajecten die persoonsgerichte zorg, geïntegreerde zorg en kleinschaligheid sterker ingang doen vinden in het woonzorgaanbod.

© Laurane Berkein

Het verhaal van Daniel

Enkele jaren terug viel het verdict: frontotemporale dementie. Het kwam hard aan bij Daniel (63). 'Ik was vooral boos dat ik zo lang heb moeten wachten op een diagnose', vertelt hij. 'Na de eerste schok heb ik de knop snel omgedraaid. Je moet nu eenmaal vooruit.' Zo actief mogelijk blijven, dat is voor Daniel het belangrijkste. 'Dat betekent mijn denkvermogen blijven trainen én in beweging blijven', verduidelijkt hij. 'Zo hoop ik het dementieproces te vertragen.'

Hoewel het sociale aspect van sport en bewegen voor Daniel belangrijk is, sport hij niet in een club. 'Dat lukt mij niet meer. De drukte in zo'n club is hels voor mij door de overdaad aan prikkels. Vroeger was ik een fervent voetballer, maar dat heb ik opgegeven. Om in beweging te blijven ga ik nu vooral wandelen. Zeker van wandelen met lotgenoten geniet ik. We pakken het dan op onze manier aan. We babbelen af en toe, maar er mogen ook stiltes vallen. De rust die ik daar vind, apprecieer ik enorm.'

'Ook in mijn dagelijkse activiteiten ben ik trouwens veel in beweging', gaat Daniel verder. 'Mijn hond trekt af en toe aan mijn mouw om te spelen bijvoorbeeld. Huishoudelijke taken houden mij ook in vorm. En niet te vergeten, de vele uren die ik in de tuin doorbreng.' Daniel onderhoudt niet enkel zijn eigen tuin, maar ook die van het woonzorgcentrum in de buurt. 'Daar zochten ze iemand met groene vingers. Ik mag er op mijn eigen tempo werken en krijg vaak positieve reacties. Het voelt goed dat ik op die manier iets kan betekenen voor de bewoners. En met al dat bukken, rekken en strekken hoeven mijn groene vingers niet onder te doen voor een volledige fitnessroutine.'

Daniels relaas maakt het belang van een beleid dat inzet op healthy ageing icies concreet. Zijn verhaal legt hefbomen bloot die ouderen ondersteunen om actief te blijven én zich betekenisvol te blijven inzetten, ook wanneer ze geconfronteerd worden met zorgnoden.

Voer een ambitieus en sociaal rechtvaardig klimaatbeleid

De klimaatverandering bedreigt wereldwijd de gezondheid, de leefomgeving en het welzijn van mensen. Ook ouderen dreigen daardoor sterk te worden getroffen. Ze zijn vaak de grootste slachtoffers bij klimaatrampen. De klimaatverandering zet ook ruimer hun recht op gezondheid en sociale bescherming sterk onder druk, zo waarschuwde het Hoog Commissariaat voor de Mensenrechten al. Bovendien zijn veel ouderen oprecht bezorgd over het lot van hun kinderen en kleinkinderen.

Een ambitieus klimaatbeleid is dringend nodig. Heb daarbij aandacht voor wie maatschappelijk kwetsbaar is. Zorg dat het klimaatbeleid ook op hun maat wordt geschreven, met specifieke maatregelen om de haalbaarheid te verzekeren. Betrek ouderen in de fora waar er over deze maatregelen wordt gesproken en beslist.

Versterk participatiekansen op elke leeftijd

2

© Laurane Berkeim

Zet de strijd tegen digitale uitsluiting voort

43% van de Vlamingen vindt omgaan met digitale technologieën niet makkelijk. Bij ouderen loopt dit percentage op tot 72% van de 65- tot 74-jarigen en tot 82% van de 75-plussers. In een samenleving die razendsnel digitaliseert, botsen zij op steeds meer drempels om te participeren. Heel wat van de relanceprojecten na de coronacrisis focusten al op digitale inclusie. Veranker deze inspanningen in een structureel Vlaams kader dat succesvolle initiatieven bestendigt. Initiatieven rond de toegang tot digitale toepassingen, het verbeteren van digitale vaardigheden en het voorzien van ondersteuning moeten daarbij voorop staan. Pak bovendien internetfraude aan en versterk de cyberveiligheid van ouderen.

Zorg voor een optimale online én offline dienstverlening

Ondanks alle inspanningen op het vlak van digitale inclusie, moeten we ook oog blijven hebben voor mensen die geen gebruik kunnen maken van onlinediensten. Toch worden alsmear meer loketten stelselmatig gesloten en verdwijnen er ook steeds meer bankautomaten uit het straatbeeld. Hierdoor worden deze groep heel wat mogelijkheden om te blijven participeren aan de samenleving ontnomen.

Zet in op een overheidsdienstverlening waarbij burgers officiële zaken zowel op papier, telefonisch, digitaal als aan het loket kunnen regelen. Voor niet-digitale alternatieven mogen geen extra kosten worden aangerekend. Betrek ouderen en andere doelgroepen bij het ontwikkelen en testen van de gebruiksvriendelijkheid van overheidsapplicaties, -websites en automaten. Creëer een wettelijk kader dat banken verplicht om in iedere woonkern een bankautomaat te voorzien. Net als de tienrittenkaarten van De Lijn moeten meerrittenkaarten van de NMBS in verkooppunten zoals bijvoorbeeld krantenwinkels en supermarkten te verkrijgen zijn.

© Laurane Berkeim

Het verhaal van Jacqueline

Net zoals in veel gemeenten, verdween ook in haasdonk de laatste bankautomaat. Voor Jacqueline (74) en haar man betekende dit dat ze naar een buurgemeente moesten voor hun bankverrichtingen. Toen ook daar de bankautomaat werd weggehaald, zagen ze zich gedwongen hun bankzaken digitaal te beheren.

'We hadden wel al een computer, maar moesten een internetverbinding laten installeren om onze bankzaken online bij te kunnen houden', aldus Jacqueline. Het koppel heeft geen kinderen die hen alles konden uitleggen en vroeg dan maar om hulp aan een dicht familielid. 'Gelukkig vertrouwen we die persoon, want je financiële situatie met iemand delen is niet vanzelfsprekend.'

Toen merkte Jacqueline pas hoe mensen die geen internet hebben vandaag benadeeld zijn. 'Wij hebben de stap kunnen en willen zetten, maar ik ken genoeg mensen die zichzelf te oud vinden om zich nog te verdiepen in de online wereld. Als je 80 jaar bent, is het niet evident om zulke zaken aan te leren.'

Niet alleen bankieren wordt moeilijker door het verdwijnen van de automaten. 'Mijn man en ik gaan graag naar de kust', vertelt Jacqueline. 'Maar omdat de stationsloketten sinds kort ook verdwenen zijn, moeten we onze treintickets kopen aan een automaat of via de computer. Ook hiervoor hebben we iemand nodig die ons op weg kan helpen.'

Ondersteun het sociaal-cultureel volwassenenwerk voor ouderen

Het verenigingsleven staat garant voor participatie, zelfontplooiing, ontmoetingen en uitwisseling. Een sterk verenigingsleven laat mensen toe hun netwerk uit te bouwen en heeft een belangrijke bijdrage in de strijd tegen eenzaamheid. Tegelijk spelen verenigingen een fundamentele rol als belangenbehartiger van hun doelgroep, en zijn ze een katalysator voor maatschappelijke verandering. Zo dragen ze bij tot een inclusieve en leeftijdsvriendelijke samenleving.

De afgelopen jaren is de slagkracht van verenigingen zwaar op de proef gesteld. Om hun rol ten volle te kunnen blijven spelen, is het onontbeerlijk dat Vlaanderen in de komende legislatuur actief investeert in de sociaal-culturele sector.

Het verhaal van Martine

Tien jaar geleden leek alles op wieltjes te lopen voor Martine (71). Haar twee kinderen studeerden verder, haar man was een succesvol veearts en zij had het erg druk in haar eigen doe-het-zelfzaak. Toen kwam het slechte nieuws: haar man had terminale nierkanker. Na zes maanden van palliatieve zorgen moest ze afscheid van hem nemen. Haar zaak werd drie maanden later opgedoekt. Haar man, haar personeel, haar klanten, ... In enkele maanden tijd zag ze alle vertrouwde gezichten om zich heen verdwijnen.

'Door het vele werk in mijn zaak, had ik amper tijd voor sociale contacten', aldus Martine. 'Daardoor had ik na het verlies van mijn man eigenlijk niemand om op terug te vallen. Mijn twee kinderen zaten nog op kot en ik was alleen'. Het daaropvolgende jaar was zwaar voor haar. 'Hoewel ik altijd een ruime interesse heb gehad, van mode en cultuur tot de politieke actualiteit, kon het me allemaal niet meer boeien'.

De geboorte van haar kleindochter was haar redding. 'Plots was er een klein wezentje voor wie ik een rol van betekenis kon spelen, door wie het leven weer zin kreeg'. Die extra levensvreugde wakkerde ook Martines interesses weer aan, waardoor ze zich aansloot bij de plaatselijke Neosafdeling.

'Lid worden van een ouderenvereniging was een grote stap voor mij', gaf ze grif toe. 'Je moet erkennen dat je zelf ouder wordt, je hierbij neerleggen en je erover zetten. Maar eens ik dat had gedaan, viel het enorm goed mee. De voorzitter zorgde ervoor dat ik me meteen welkom voelde. Nu neem ik aan allerlei activiteiten deel. Dankzij mijn lidmaatschap hier heb ik nu enkele heel goeie vrienden, bij wie ik altijd terecht kan.'

Bouw verder aan zorgzame buurten

De voorbije jaren werden in tal van Vlaamse gemeenten projecten rond zorgzame buurten gelanceerd. Deze initiatieven versterken de levenskwaliteit, veerkracht en sociale cohesie in een buurt. Maak werk van een grondige evaluatie, bouw hierop verder en zorg voor een structureel kader om succesvolle initiatieven voor een zorgzame buurt duurzaam te verankeren en kansen te creëren om nieuwe initiatieven op te zetten. Versterk daarbij de samenwerking met actoren uit andere domeinen dan welzijn en zorg, zoals mobiliteit, cultuur, sport, wonen en omgeving. Hierbij is een cruciale rol weggelegd voor sociaal-culturele verenigingen en dienstencentra als spil in een zorgzame buurt. Dit vereist voldoende middelen en ondersteuning, zodat ze die rol proactief kunnen invullen.

Ontwerp en implementeer een Vlaamse eenzaamheidsstrategie

Eenzaamheid kent vele oorzaken en gedaantes. Een doeltreffende aanpak vereist een heldere analyse en een structureel meersporenbeleid. Versterk de detectie door relevante indicatoren en parameters voor eenzaamheid samen te brengen in een gevalideerd screeningsinstrument. Dat instrument kunnen welzijnswerkers gebruiken om mensen met een verhoogd kwetsbaarheids- of eenzaamheidsrisico meer gericht op de radar te krijgen. Zorg voor een actuele sociale kaart per regio. En bed buurtzorgcoördinatoren structureel in. Zij staan in voor de coördinatie van de detectie en de uitbouw van samenwerkingsverbanden tussen relevante buurtactoren.

Zet specifiek onderzoek op rond het omgaan met emotionele en existentiële eenzaamheid. En bundel goede praktijken. Zo krijgen lokale initiatieven en samenwerkingsverbanden duidelijke richtlijnen en voorbeelden aangereikt om ook met deze vormen van eenzaamheid gepast om te gaan.

Maak het openbaar vervoer aantrekkelijk en comfortabel en hou het betaalbaar

Het openbaar vervoer is nog te weinig aantrekkelijk, betaalbaar en gebruiksvriendelijk. Verhoog de investeringen op het vlak van infrastructuur en exploitatiemiddelen. Versterk het aanbod van openbaar vervoer niet enkel in het kader van woon-werk- of schoolverkeer, maar ook naar belangrijke attractiepolen voor ouderen. Besteed hierbij extra aandacht aan het aanbod tijdens daluren, tijdens het weekend en op het platteland. Hou treintickets betaalbaar voor ouderen, ook voor ouderen die voor de start van het senior ticket (vroeger dan 9u) moeten vertrekken. Laat ouderen die tijdens de daluren reizen bovendien van een extra voordelig tarief genieten.

Het concept 'basisbereikbaarheid' rekt sterk op combimobiliteit, waarbij je via een aaneenschakeling van vervoersmodi op je bestemming raakt. Helaas gaat dit voorbij aan heel wat knelpunten waarop ouderen botsen. Tref maatregelen om haltes, perrons en hoppinpunten die slecht scoren qua gebruiksvriendelijkheid, toegankelijkheid of veiligheid aan te passen aan de noden en verwachtingen van ouderen. Voorzie voor minder mobiele personen haalbare alternatieven voor deelauto's en -fietsen. Zorg ervoor dat vervoersregio's gelijke tarieven invoeren, in het bijzonder voor het vervoer op maat. En introduceer één vervoerbewijs waarmee reizigers hun volledige verplaatsing kunnen maken, ongeacht het aantal vervoersvormen dat ze moeten combineren. Garandeer bovendien aanspreekpunten die ouderen wegwijs maken en waaraan ze vragen en problemen kunnen signaleren.

Geef gebruikers een structurele stem in de vervoerregioraden

Hoewel de vervoerregioraden beslissingen nemen met een belangrijke impact op de gebruikers van het openbaar vervoer, zijn de gebruikers hier momenteel niet in vertegenwoordigd. Bovendien bleek de kwaliteit van de inspraak via klankbordgroepen in de meeste vervoerregio's ondermaats. Naar analogie met de zorggraden van de eerstelijnszones, waar patiënten met een zorg- of ondersteuningsnood hun vertegenwoordigers hebben, verdienen ook de gebruikers van het openbaar vervoer een structurele stem in de vervoerregioraden.

© Laurane Berkein

Het verhaal van Roger

Roger (76) is gebeten door mobiliteit. Na een professionele carrière in de transportsector, laat het thema hem ook na zijn pensioen niet los. 'Je mobiliteitsopties bepalen voor een groot deel je mogelijkheden om te participeren aan het dagelijkse leven', steekt hij van wal. 'Als je mensen de mogelijkheid ontzegt om zelf op stap te gaan, om hun eigen vervoer te regelen, sluit je hen bij voorbaat uit. Niet iedereen kan of wil telkens een beroep doen op zijn familie of bureu.'

Het openbaar vervoer lijkt een voor de hand liggende optie, maar voor een oudere is het niet altijd vanzelfsprekend om het openbaar vervoer te nemen. Roger somt enkele problemen op: 'Het eerste probleem is op die bus raken. De haltes zijn niet aangepast, de bussen evenmin. Ook het ticketsysteem is niet gebruiksvriendelijk voor ouderen. Een digitaal ticket kopen via een smartphone is voor veel ouderen geen optie. Terwijl de prijs van de fysieke kaartjes alsmaar stijgt. Ten derde is er ook gewoon onvoldoende vervoersaanbod, dat bovendien ondoordacht georganiseerd is. Als ik in de Koningin Elisabethzaal ga luisteren naar een concert, moet ik midden in een symfonie weglopen omdat ik de laatste trein moet halen', zucht hij. Ook de belbus vindt Roger niet voldoende gebruiksvriendelijk. 'Het grootste probleem is dat je die ritte ruim op voorhand moet aanvragen, terwijl er heel wat situaties zijn waarbij het lastig is om exact in te schatten wanneer je terug huiswaarts zal kunnen keren.'

Roger probeert op de hoogte te blijven van de laatste beleidsontwikkelingen in de vervoerregio's, maar dat wordt hem niet gemakkelijk gemaakt. 'Ik was betrokken bij een participatietraject, maar voor de inplanting van het aanvullend net mochten we de plannen voor het kernnet niet eens inkijken. Ook voor het vervoer op maat konden we slechts algemene aandachtspunten inbrengen, zoals de noodzaak aan transparante tarieven. Echt een gemiste kans!' Hij eindigt met een oproep aan de beleidsmakers: 'Besef dat de kleinste beleidsbeslissing een grote impact kan hebben op de mobiliteit van ouderen. Wanneer een halte wordt afgeschaft of een buslijn wordt een paar honderd meter verlegd, dan kan dat een onoverkomelijke drempel zijn voor een oudere met een beperkte mobiliteit. Waardoor hij niet langer zelf zijn boodschappen kan doen.'

Investeer in meer verkeersveiligheid

In 2022 kwamen [521 mensen](#) in België om het leven na een verkeersongeval. Bij 65-plussers ging het in iets meer dan de helft van de gevallen om voetgangers of fietsers. Bij een aanrijding bij 30 km/u zijn de overlevingskansen van een voetganger vier tot vijf keer groter dan bij 50 km/u. Maak daarom van 30 km/u de norm in de bebouwde kom en in de directe omgeving van woonzorgvoorzieningen. Verhoog de investeringen in veilige voet- en fietspaden en voorzie degelijke straatverlichting.

Werk alle zwarte verkeerspunten versneld weg. Maak kruispunten met verkeerslichten volledig conflictvrij, met voorrang voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer. En zorg dat de groen-fase bij verkeerslichten lang genoeg duurt zodat elke overstekende voetganger voldoende tijd heeft om veilig over te steken.

Verbeter de publieke beeldvorming over ouderen

Hoewel ze een diverse groep vormen, worden ouderen in onze samenleving vaak stereotiep of negatief weergegeven. Het is belangrijk dat hun diversiteit ook in de publieke beeldvorming tot uiting komt. Zet hierbij de ervaring, kennis, capaciteiten en de maatschappelijke meerwaarde van ouderen in de verf. Deze beeldvorming moet een aandachtspunt blijven in de volgende beheers-overeenkomst met de VRT. En zie er ook in de eigen overheidscommunicatie op toe dat ouderen voldoende aan bod komen en niet stereotiep worden neergezet.

Garandeer inspraak op elke leeftijd

3

© Laurine Berkeim

Garandeer een stem voor ouderen in het lokaal beleid

Een inclusieve gemeente vergt een beleid dat ook op maat van ouderen geschreven is. Toch voelen ouderen, en vooral kwetsbare ouderen, zich vaak niet gehoord. Scherp daarom het decreet lokaal sociaal beleid en het decreet op het inclusief ouderenbeleid aan. Concretiseer de principes waaraan een goed participatiebeleid moet voldoen, met in eerste instantie een structureel kanaal om noden van ouderen zelf te signaleren. De Vlaamse Ouderenraad trekt hierbij voluit de kaart van dynamische lokale ouderenraden, in combinatie met methodieken om ad hoc een ruimer publiek of ouderen in specifieke situaties te bevragen en betrekken.

Versterk de inspraak van ouderen op het Vlaamse niveau

Inspraak organiseren vergt mensen en middelen. Op dat vlak botst de Vlaamse Ouderenraad op zijn limieten als adviesraad. De belangrijkste redenen daarvoor zijn het groeiende belang van een sterk en onderbouwd ouderenbeleid over domeinen heen, de toename van de vragen om betrokkenheid vanuit het Vlaamse beleid en de diversiteit aan relevante beleidsonderwerpen. Om het toenemend aantal vragen dat de raad krijgt steeds deskundig en op basis van signalen, ervaringen en noden van ouderen te kunnen beantwoorden, vraagt de Vlaamse Ouderenraad om een versterking van zijn werking.

Creëer een slagkrachtig kader voor de Federale Adviesraad voor Ouderen

De Federale Adviesraad voor Ouderen werd in 2012 opgericht, maar mist nog steeds een degelijk kader voor een slagkrachtige werking. Een sterke stem voor ouderen op federaal niveau vraagt om échte professionele ondersteuning en een wettelijk kader. Dat moet toelaten om de interne organisatie doelgericht op de inhoudelijke prioriteiten af te stemmen, in functie van een volwaardige wisselwerking met de federale regering en het federaal parlement.

Zorg dat ouderen onbezorgd kunnen wonen

4

Voer een structureel beleid rond aangepast en aanpasbaar bouwen en renoveren

De nood aan aangepaste of vlot aanpasbare woningen voor mensen met zorgnoden zal de komende decennia gevoelig toenemen. De nieuwbouw en renovaties van vandaag zijn daarbij bepalend voor het woningbestand van morgen. Maar toch voert Vlaanderen daar amper een beleid rond.

Ontwikkel daarom een structureel beleid rond aangepast en aanpasbaar bouwen en renoveren. Leg verplichte basiscriteria op voor nieuwbouw en voorzie een premie die stimuleert om bij het bouwen of renoveren aandacht te hebben voor toegankelijkheid en aanpasbaarheid. Verhoog het bedrag van de Vlaamse aanpassingspremie, zodat ouderen met zwaardere zorgnoden en een laag inkomen meer ingrijpende aanpassingen kunnen uitvoeren. En sensibiliseer lokale besturen, beroepsfederaties en opleidingsverantwoordelijken over het belang van aangepast en aanpasbaar bouwen en renoveren.

Versterk de toegankelijkheid van publieke gebouwen

Veel publieke gebouwen en diensten, zoals winkels, apothekers en bakkers zijn vandaag onvoldoende toegankelijk voor mensen met een beperking of een verminderde mobiliteit. Verruim het toepassingsgebied van de toegankelijkheidsverordening naar gebouwen waarbij de totale publiek toegankelijke oppervlakte kleiner is dan 150m², en naar publieke gebouwen die omwille van een kleine oppervlakte niet vergunningsplichtig zijn. Maak de normen ook eenduidiger en zet in op de controle, handhaving en monitoring ervan. Creëer een dwingend groeitraject om ook de bestaande gebouwen met een publieke functie toegankelijker te maken.

Bevorder de begeleiding, ondersteuning en ontzorging van ouderen bij energetische ingrepen en woningrenovaties

Veel woningen waarin ouderen wonen, hinken achterop qua isolatie, energiezuinige verwarming en hernieuwbare energie. Ze zijn op grote schaal aan renovatie toe om de energetische toestand ervan te verbeteren en de energiekosten van bewoners terug te dringen. Met de introductie van Mijn Verbouwbegeleiding is het begeleidingsaanbod grondig hertekend. Er wordt meer gericht ingezet op doelgroepen uit lagere inkomensklassen en op woningen met een minder goede EPC-score. Toch blijven sommige kwetsbare burgers onvoldoende geholpen met de huidige instrumenten. In zijn advies 2022/3 over energiearmoede vroeg de Vlaamse Ouderenraad de Vlaamse regering al om de renovatiestimulansen voor de laagste inkomenscategorieën verder te versterken.

Tegelijk blijven de praktische barrières voor zulke werken voor veel ouderen met een hoger inkomen ook een grote uitdaging. Trek daarom voluit de kaart van ontzorging door ook ouderen die niet behoren tot de laagste inkomenscategorieën de kans te geven om hierop, mits een vergoeding, een beroep te doen.

De energiehuisen spelen een centrale rol als regisseur voor het lokale aanbod aan advies, begeleiding en financiering voor renovaties. Momenteel krijgen ze vooral vragen van goed geïnformeerde burgers of van personen die door andere instanties worden doorgestuurd. Zet de structurele versterking van de Energiehuisen en de OCMW's voort, zodat ze ouderen en andere doelgroepen met een verhoogd risico op energiearmoede proactief en outreachend kunnen benaderen en informeren. Zorg voor een krachtenbundeling van alle instanties die renovatieadvies geven.

Creëer een proefomgeving rond alternatieve woonvormen voor ouderen met zorgnoden

Hoewel er al enkele jaren een proefomgeving experimentele woonvormen loopt, behoren initiatieven voor ouderen met zorgnoden niet tot de scope ervan. Nochtans stellen er zich net rond alternatieve woonvormen voor ouderen met zorgnoden heel wat specifieke vraagstukken en uitdagingen. Er is een aangepaste proefomgeving nodig die hierop focust. In die setting kunnen bewoners, initiatiefnemers, het Agentschap Zorg en Gezondheid en Zorginspectie samen concepten uitdenken en uittesten die inspraak en kwaliteit waarborgen voor de bewoners en de nodige rechtszekerheid bieden voor alle betrokkenen.

Verbreed de Vlaamse huursubsidie naar mobiele mantelzorgwoningen

Aangepaste woonvormen stimuleren en mantelzorg ondersteunen zijn twee cruciale pijlers voor de toekomst van de ouderenzorg. Mobiele mantelzorgwoningen zijn daarin een deel van de oplossing. Maar op dit moment worden zorgbehoevende ouderen die verhuizen van een onaangepaste woning naar een mobiele mantelzorgwoning nog uitgesloten van de Vlaamse huursubsidie. Die dient net om zo'n verhuis naar een aangepaste woning betaalbaar te maken voor personen in een financieel kwetsbare situatie. Verbreed de Vlaamse huursubsidie naar mobiele mantelzorgwoningen, en werk zo de financiële barrières voor zorgbehoevende ouderen met een laag inkomen weg.

© Sien Verstraeten

Het verhaal van André

'Het is hier fijn wonen', glimlacht André (80). 'Toegegeven, het was even wennen om na jaren op onszelf te zijn terug samen te gaan wonen met onze zoon, maar intussen genieten we echt van het leven hier in huis. Met een kleinkind in huis is het hier altijd een gezellige boel. En het feit dat er zowat altijd iemand in de buurt is geeft ons veel gemoedsrust. Je weet nooit dat er iets zou gebeuren. De woning is bovendien volledig aangepast aan de zorgnoden van mijn vrouw', gaat André verder. 'Dat was in ons vorige huis wel anders. Omdat ze moeite had met alle trappen hadden we beneden een provisorisch kamertje voor haar ingericht, maar dat was natuurlijk niet ideaal.'

Hoe enthousiast André kan vertellen over het leven in de zorgwoning die hij samen met zijn vrouw deelt met zijn zoon en kleinkinderen, zo stil wordt hij wanneer het gaat over de financiële gevolgen ervan. 'Op financieel vlak hebben we heel wat zorgen. Om deze woning te kunnen kopen, hebben we onze eigen woning verkocht', vertelt hij. 'Om de noodzakelijke verbouwingen te kunnen betalen, wilden we ook een lening afsluiten bij de bank. Wat bleek, omwille van onze hoge leeftijd lag dat moeilijk. De bank eiste dat de woning volledig op naam van onze zoon zou staan, anders konden we geen aanspraak maken op een lening.'

De gevolgen zijn groot. Dat het huis op naam van de zoon komt te staan, wordt beschouwd als een schenking. Daardoor verliest de vrouw van André haar zorgbudget voor ouderen met een zorgnood en dus ook de aanspraak op verschillende sociale tarieven. 'We dachten dat we met alles in orde waren', zucht André. 'Nooit heeft iemand ons gewaarschuwd dat dit kon gebeuren. We zijn nochtans verschillende keren langs geweest bij de notaris om alle formaliteiten te regelen. Ook ons ziekenfonds was op de hoogte. En zelfs bij de stadsdiensten, waar we ons informeerden over de mogelijkheden van de zorgwoning, is hier nooit met een woord over gerept. Onze zoon moet nu bijklussen om alle facturen te kunnen betalen. Dat hebben we natuurlijk nooit gewild.'

5

Bescherm de financiële draagkracht van ouderen

Zorg ervoor dat elke oudere met zijn pensioen een kwaliteitsvol leven kan leiden

Veel ouderen worstelen met hun verminderde koopkracht. De automatische indexering van de pensioenen beschermt gedeeltelijk tegen koopkrachtverlies, maar de sterk gestegen prijzen in de winkels en op de energiemarkt treffen vooral ouderen met lage pensioenen, die vaker in minder geïsoleerde huizen of appartementen wonen en dus hogere energiekosten hebben. De indexverhoging volstaat niet om hun koopkracht op hetzelfde peil te houden.

Versterk het wettelijk pensioen tot een volwaardig pensioen, dat ouderen toelaat om kwaliteitsvol te leven, zich te ontplooiën en ten volle deel te nemen aan het maatschappelijke leven. Koppel de pensioenen automatisch, jaarlijks en structureel aan de evolutie van de welvaart. Raak niet aan de gelijkgestelde periodes in de pensioenberekening en verbind geen voorwaarden aan het minimumpensioen die de kloof tussen vrouwen en mannen nog vergroten. Maak ook werk van aantrekkelijke eindeloopbaanmaatregelen en zorg voor eerlijke kansen voor 60-plussers op de arbeidsmarkt.

Garandeer betaalbare zorg voor iedereen

[2 op de 3 ouderen](#) twijfelen of ze over voldoende financiële middelen beschikken om rond te komen indien ze lang leven. Vooral de bezorgdheid rond hoge zorgfacturen speelt daarbij mee. Door de steeds hoger oplopende facturen zeggen ouderen met zorgnoden broodnodige zorg en ondersteuning op, wat hun kwetsbaarheid net verder dreigt te versterken.

De Vlaamse Sociale Bescherming (VSB) zou de kosten voor mensen met langdurige zorgnoden nochtans moeten drukken. Maar vandaag schiet dit systeem tekort. De VSB moet op verschillende fronten versterkt worden. Trek de zorgbudgetten op en koppel het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden aan de indexevolutie om de financiële draagkracht van ouderen met een zorgen ondersteuningsnood te beschermen. Hervorm het inkomensonderzoek van het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood om de huidige knelpunten aan te pakken. In zijn [advies](#) hierover wijst de Vlaamse Ouderenraad de weg. Verhoog de basistegemoetkoming van de woonzorgcentra om de voortdurende stijging van de woonzorgfactuur een halt toe te roepen. Koppel hier een doorgedreven financiële verantwoording aan, via het invoeren van een sectorspecifieke transparante boekhouding en een scherpere controle op de dagprijs. Zorg ten slotte voor een sterkere financiering van de gezinszorg om te verzekeren dat ook zorgvragers in een financieel kwetsbare situatie kunnen blijven rekenen op deze zorg en ondersteuning.

Werk de wachtlijst voor sociale woningen weg

Eind 2021 waren er 145 332 sociale huurders in Vlaanderen. Helaas staan er nog zo'n 182 000 gezinnen op een wachtlijst voor een sociale woning. Er zijn dus meer wachtenden dan mensen die vandaag een sociale woning kunnen huren. Bijna 27% van die kandidaat-huurders is ouder dan 55 jaar. Het aanbod aan sociale woningen moet drastisch omhoog. Want kwaliteitsvolle sociale woningen blijven een van de meest structurele hefboomen in de strijd tegen armoede. Wie een sociale woning huurt, kan immers de huurkosten drukken. Dat zorgt voor meer ruimte om andere uitgaven op te vangen. Leg daarom een nieuw en ambitieuzer bindend sociaal objectief op. Sanctioneer gemeenten die onvoldoende inspanningen leveren om het bindend sociaal objectief tijdig te bereiken. Beperk niet langer de toegang tot sociale woonbeleidsconvenanten voor gemeenten die al 15% sociale woningen hebben en toch een groter aanbod sociale woningen willen uitbouwen. Ken de huurpremie toe voor iedereen die 1 jaar op de wachtlijst voor een sociale woning staat.

Het verhaal van Josephine

Een woning vinden waar het goed wonen is als je geconfronteerd wordt met zorg- en ondersteuningsnoden is geen evidentie, weet Josephine (67). De voorbije jaren verhuisde ze verschillende keren voor ze een thuis vond in een nieuw sociaal woonproject De Passer, ingericht door De Overmolen vzw.

'In het appartement waar mijn man en ik woonden hadden we al langer last van vochtproblemen', vertelt Josephine. 'Toen mijn man ernstig ziek werd, konden we er echt niet langer blijven wonen. Zijn gezondheid ging steeds verder achteruit. En zelf had ik trouwens ook last van ademhalingsproblemen.' Een nieuwe woonoplossing vinden was een hele opgave. 'Ik heb niet mijn hele leven in België gewoond. Pas een tiental jaar geleden ben ik uit Congo hierheen gekomen. Mijn weg vinden tussen alle diensten en in alle administratie was moeilijk.'

Met de hulp van een maatschappelijk werker vonden Josephine en haar man uiteindelijk een nieuw appartement op de private huurmarkt. 'Er waren dan wel geen vochtproblemen, maar het was er zo klein dat we amper konden bewegen. Het was heel moeilijk om er goed voor mijn man te zorgen. De badkamer bijvoorbeeld was helemaal niet aangepast aan de noden van mijn man, die minder mobiel was.' En ook de kwaliteit van deze woning schoot tekort. Zo vertelde Josephine over hoe de woning slecht geïsoleerd was en hoe de bedrading er zo haveloos uitzag dat ze amper durfde koken, uit angst om brand te veroorzaken.

'Mijn man heeft het jammer genoeg niet meer meegemaakt, maar je kan je wel voorstellen dat ik mij een stuk beter voel, nu ik die plek achter mij hebben kunnen laten.' Dankzij lokaal dienstencentrum Cosmos vond ze de weg naar het sociaal woonproject waar ze vandaag woont. 'Ik ben hier erg graag. Doordat er amper drempels zijn, ben ik minder bang om te vallen en mij zo te bezeren. Er is ook een ruime inloopdouche, en zelfs een handvat en een douchestoel zijn voorzien. Het enige dat ik mis is een ruime berging, ik ben het nog altijd niet verleerd om veel boodschappen in één keer te doen.'

In het woonproject landt Josephine bovendien in een warme gemeenschap van ouderen met een Afrikaanse achtergrond. De andere bewoners komt ze regelmatig tegen in de gemeenschapsruimte. 'We helpen elkaar waar nodig. We doen soms samen boodschappen of we koken en eten samen. Ik weet dat ik hier goed omringd ben. En als ik echt zorg nodig heb, dan weet ik dat ik een beroep kan doen op thuiszorg, daar heb ik al eens naar geïnformeerd.'

6

Zet de oudere met een zorg- en ondersteuningsnood aan het roer

Maak van transparantie de norm

Meer informatie. Dat is dé eerste stap richting een sterkere autonomie en keuzevrijheid voor oudere zorggebruikers. Vandaag is het zorgaanbod bijzonder ondoorzichtig. Vooral informatie over de kwaliteit van zorg en ondersteuning is bijzonder moeilijk te vinden. Zeker wat de woonzorgcentra betreft, ontbrak tot nog toe elk inzicht in de kwaliteit die er geboden wordt qua leven, wonen en zorg. De lopende meting van de kwaliteit zoals die door de bewoners en hun vertegenwoordigers ervaren wordt, brengt hier eindelijk verandering in. Maak op basis van de lessen die getrokken worden uit de eerste meting werk van een duurzame monitoring van de ervaren kwaliteit.

Maak deze en andere gegevens over de kwaliteit per voorziening transparant via een vlot raadpleegbare website, zodat ouderen en hun naasten in een oogopslag zicht krijgen op de kwaliteit die er geboden wordt. Verplicht woonzorgcentra ook om deze informatie op te nemen op hun eigen website.

Werk de personeelstekorten in de zorg weg

De ongeziene krapte aan zorgprofessionals zet de zorg onder druk. In de thuiszorg haasten zorg- en verpleegkundigen zich van huis naar huis om de hoogste noden te lenigen. In de woonzorgcentra wachten bewoners soms urenlang op noodzakelijke hulp. In de ziekenhuizen wordt het aantal beschikbare bedden teruggeschroefd, waarbij al te vaak de geriatrische afdelingen als eerste in het vizier komen. En wanneer huisartsen hun praktijk stopzetten, hebben ouderen het moeilijk om een nieuwe praktijk te vinden waar ze terecht kunnen.

Om de zorgkwaliteit te vrijwaren en persoonsgerichte zorg te realiseren, dringt een herwaardering van het zorgberoep zich op. Beeldvormingscampagnes alleen zijn niet voldoende. Ook structurele maatregelen zoals het verhogen van de personeelsnormen, inzetten op werkbaar werk en betere loon- en arbeidsvoorwaarden zijn noodzakelijk om medewerkers aan te trekken en aan boord te houden.

Schrap de leeftijdsgrens van 65 jaar voor de erkenning van handicap bij het VAPH

De leeftijdsgrens van 65 jaar voor een erkenning van een handicap discrimineert iedereen die daar na zijn 65 jaar mee wordt geconfronteerd. Zij hebben geen recht op al de dienstverlening, tegemoetkomingen en ondersteuning op maat voor personen met een beperking. Ook de terugbetaling van essentiële hulpmiddelen, die ouderen toelaten om hun leven op een betekenisvolle en actieve manier te blijven invullen, is voor hen onbestaande.

Een inclusief zorg- en welzijnsbeleid betekent dat mensen met gelijkaardige zorg- en ondersteuningsnoden op een gelijke manier worden geholpen en dat de muren tussen sectoren worden gesloopt. Werk daarom deze discriminerende leeftijdsgrens weg en integreer de tegemoetkomingen voor hulpmiddelen van het VAPH in de VSB.

© Laurane Serkein

Het verhaal van Walter

Walter (72) leeft met diabetes en MS (multiple sclerose). 'Die aandoeningen werden voor mijn 65e vastgesteld, maar een echte ondersteuningsvraag had ik lang niet, waardoor ik ook niet erkend werd door het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)', vertelt hij. 'Mijn nicht is ergotherapeute. Toen mijn 65e verjaardag dichterbij kwam wees zij mij er op dat ik best snel werk zou maken van die erkenning, omdat ik anders geen recht meer zou hebben op heel wat ondersteuning en tegemoetkomingen.'

'Dat had wel wat voeten in de aarde, inclusief vaststellingen door een dokter en beoordelingen door een multidisciplinair team', gaat Walter verder. 'Omdat ik aanvankelijk vooral moeite had om lang recht te blijven staan, heb ik toen een tegemoetkoming voor een douchestoel aangevraagd. Intussen ben ik fysiek een heel stuk achteruitgegaan en heb ik een rolstoel nodig. Om mij vlot te kunnen blijven verplaatsen heb ik een aankoppelwiel aangevraagd bij het VAPH.' Die elektrische aandrijving is een enorme hulp voor Walter, al raakt hij er ook niet overal mee. 'Tramsporen, kasseien en smalle voetpaden maken van een eenvoudige verplaatsing al snel een hachelijke onderneming. Ik durf daardoor niet in mijn eentje de stad in te trekken.'

Ook op andere vlakken kan ik heel wat hulpmiddelen en tegemoetkomingen aanvragen weet Walter. 'Ik zou bijvoorbeeld om aanpassingen aan onze wagen kunnen vragen, waardoor ik die nog zou kunnen gebruiken. Maar omdat ik op mijn vrouw kan rekenen om te rijden hoeft dat niet voor mij. En aanpassingen aan onze woning behoren ook tot de mogelijkheden. Voorlopig heb ik enkel een oprijplaat aangevraagd, zodat de hoge drempel tenminste al geen belemmering meer vormt.'

'Aan de erkenning door het VAPH zijn trouwens nog wel wat voordelen verbonden', gaat Walter verder. 'Zo heb ik een gratis abonnement van De Lijn. Al gebruik ik dat eigenlijk nooit. Met mijn rolstoel kan ik de bus niet op. Hier in de buurt zijn voorlopig geen toegankelijke haltes voorzien.' De gemeente wil hier nu werk van maken en betreft Walter in het overleg met De Lijn hierover. 'En ook als er gesprekken zijn met Inter over de toegankelijkheid van publieke gebouwen, word ik regelmatig betrokken', vult Walter aan.

Dankzij de erkenning van zijn handicap heeft Walter recht op hulpmiddelen die hem helpen om zijn leven betekenisvol te blijven invullen. Als hij voor zijn 65e geen ondersteuningsvraag geuit had, had hij hier helemaal geen recht op gehad. Dan was Walter simpelweg gecategoriseerd als oud, geen rekening houdende met zijn aandoeningen of ondersteuningsnoden. 'Ik hoef niet alles te kunnen. Ik besef dat mijn leven nooit helemaal hetzelfde zal zijn als dat van een persoon zonder beperking', geeft Walter aan. 'Ik hoop wel zo lang mogelijk actief te kunnen blijven. In verschillende lokale adviesraden bijvoorbeeld en ook als vrijwilliger bij Natuurpunt. Meehelpen met het natuurbeheer lukt niet meer. Ik heb mij nu toegelegd op beleidswerk, educatie en het begeleiden van activiteiten binnen onze lokale afdeling. Op die manier geef ik mijn kennis en passie voor de natuur door.'

'Bij de toekomst sta ik liever niet te veel stil. Niemand kan voorspellen hoe het leven zal lopen', besluit Walter. 'Ik heb het geluk om op de hulp van mijn vrouw te kunnen rekenen. Al weet ik dat zij wel veel piekert over hoe het verder moet.'

Bouw de geplande persoonsvolgende financiering uit tot een systeem dat de regie werkelijk bij de gebruiker legt

Leg de regie werkelijk bij de gebruiker in de geplande uitbouw van een persoonsvolgend financieringssysteem

De introductie van persoonsvolgende financiering (PVF) in de ouderenzorg wordt al jarenlang voorbereid. Toch blijven de contouren van dit nieuwe financieringsmodel bijzonder vaag. Hoewel er werd aangekondigd dat PVF de regie van de oudere zorggebruikers zou versterken, dreigt vooral een anticlimax te volgen. De noodzakelijke randvoorwaarden ontbreken.

Gezien de Vlaamse overheid vasthoudt aan de huidige programmatie en erkenningskaders, binnen een gesloten budget, is het twijfelachtig of zij werkelijk meer flexibel zullen kunnen inspelen op (wijzigende) zorgvragen. Bovendien kan meer eigen regie enkel slagen indien ook de noodzakelijke ondersteuning wordt geboden. Mensen hebben deskundige begeleiding nodig om het aanbod voldoende te voorzien, het zorgticket optimaal aan te wenden en de zorg te helpen bijsturen als hun zorgnoden wijzigen. Voor een meer diepgaande analyse van PVF vanuit het perspectief van ouderen met een zorg- en ondersteuningsnood verwijst de raad naar zijn [advies](#) hierover.

Zet verder in op een geïntegreerd zorgaanbod

Hoewel Vlaanderen zich graag presenteert als toonbeeld van geïntegreerde zorg, blijven ouderen met een zorg- en ondersteuningsnood botsen op een complex en versnipperd zorglandschap. Met de introductie van de eerstelijnszones is een belangrijke stap gezet, maar een gebrek aan middelen hypothekeert de vele opdrachten die naar deze zones worden geschoven. Een versterkte financiering van de eerstelijnszones is dan ook cruciaal.

Ook andere knelpunten verhinderen dat zorggebruikers vlot kunnen schakelen tussen zorgvormen. Ondanks verschillende stimulansen, blijven de schotten tussen de verschillende zorgsectoren hoog. De wildgroei aan niet-performante en niet op elkaar afgestemde digitale systemen vormt in het bijzonder een remmende factor. Dit hypothekeert immers de gegevensuitwisseling en samenwerking tussen verschillende sectoren. Bouw verder aan het digitaal zorg- en ondersteuningsplan en sta daarbij ook stil bij het gebruikersperspectief. Veranker het gebruik van het plan bovendien in de regelgeving.

Realiseer een nabije klachtenbehandeling en bemiddeling binnen welzijn en zorg

Kwaliteitsvolle klachtenbehandeling vormt het sluitstuk van een zorglandschap waar de persoon met zorgnoden aan het roer staat. Naast de preventie van situaties die tot klachten leiden, moeten zorgvoorzieningen ook instaan voor de interne behandeling van klachten. Als dit geen soelaas biedt, moet de zorggebruiker zich kunnen wenden tot een extern aanspreekpunt dat een bemiddelende rol kan opnemen, of de klacht kan doorspelen naar de bevoegde instanties. Nabijheid is daarbij belangrijk. Organiseer het aangekondigde Meldpunt voor Klachten binnen Welzijn en Zorg daarom decentraal. Voorzie contactpunten dicht bij de burger en de voorzieningen, bijvoorbeeld op het niveau van de eerstelijnszone.

Roep ouderenmis(be)handeling een halt toe

Ouderenmis(be)handeling kan heel wat vormen aannemen. Van fysiek geweld, over verwaarlozing of andere vormen van psychisch geweld, tot financiële uitbuiting. Soms omwille van kwaadwillig opzet, maar ook omwille van onkunde of overbelasting. Om zo'n situaties te voorkomen, is eerst en vooral meer aandacht voor ontspoorde mantelzorg in het Vlaamse mantelzorgbeleid onontbeerlijk.

Omdat ouderenmis(be)handeling een bijzonder complexe problematiek is die moeilijk op te sporen valt, werd het risico-taxatie-instrument (RITI) ontwikkeld. Een vernieuwing van dit instrument dringt zich op om de bruikbaarheid in de praktijk te vergroten, net zoals er blijvend moet worden ingezet op opleiding van hulp- en dienstverleners om hun competenties inzake ouderenmis(be)handeling te versterken. Kijk naar het [onderzoeksrapport](#) van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) voor andere waardevolle pistes om ouderen(mis)behandeling een halt toe te roepen.

Versterk de rechtspositie van eigenaar-bewoners van assistentiewoningen

Ouderen die een assistentiewoning kopen om zelf te bewonen, komen soms heel bedrogen uit. Wanneer de voorziening zijn erkenning verliest, bijvoorbeeld na herbestemming omwille van leegstand, worden zij geconfronteerd met tienduizenden euro's aan btw-verhoging, én een verlies van de zorg en ondersteuning waar ze op rekenden. Versterk daarom de rechtspositie van eigenaar-bewoners van assistentiewoningen. In zijn [advies](#) hierover reikt de Vlaamse Ouderenraad verschillende oplossingen aan.

Creëer oplossingen voor (zorgbehoevende) ouderen met een psychiatrische problematiek

[1 op 5 van de 65- tot 74-jarigen](#) wordt geconfronteerd met psychische problemen. Bij 75-plussers stijgt dit naar 29,4%. Dat is bijna 1 op 3. Op het vlak van preventie en laagdrempelige eerstelijnspsychologische hulp valt er nog veel winst te boeken. In zijn [advies](#) schetst de Vlaamse Ouderenraad hier perspectieven op. Maar ook het aanbod van gespecialiseerde hulpverlening voor ouderen die worstelen met complexe psychiatrische problemen dient versterkt te worden. Want deze ouderen hebben het vandaag bijzonder moeilijk om zorg en ondersteuning te vinden die aangepast is aan hun specifieke noden. Zeker wanneer er ook sprake is van fysieke zorgnoden of dementie, vallen zij door de mazen van het net.

Een oplossing wordt steeds urgenter, gezien deze het aantal patiënten toeneemt als gevolg van de vergrijzing. Tegemoetkomend aan de diversiteit binnen deze groep moet op verschillende pistes ingezet worden. Heb daarbij zowel aandacht voor de noden van ouderen met een acute problematiek, als ouderen met een gestabiliseerde problematiek.

Bouw aan een participatieve woonzorgcultuur

Bewonersparticipatie strandt vandaag nog te vaak in een gebrekkig functionerende gebruikers- en familiaad waardoor bewoners niet het gevoel hebben echt te kunnen wegen op de werking van het woonzorgcentrum. Introduceer in elk woonzorgcentrum iemand die de schakel vormt tussen de directie en de gebruikers- en familiaad. Deze persoon kan een bemiddelaar in bewonersparticipatie zijn die een aanspreekpunt biedt voor bewoners en hun belangen deskundig vertegenwoordigt in de beheersinstanties van het woonzorgcentrum. Garandeer dat deze persoon aangeduid wordt door bewoners, op voordracht van representatieve ouderenverenigingen.

Creëer Europese en internationale hefboomen voor een sterker ouderenbeleid wereldwijd

7

Lanceer een Europese Age Equality Strategy

Met de Green Paper on Ageing opende de Europese Commissie in 2021 het debat over de gezamenlijke uitdagingen rond ouderen en de vergrijzing, en welke Europese hefboomen daarbij konden helpen. Als volgende stap is er nu nood aan een Europese Age Equality Strategy. Die moet de aandacht voor deze uitdagingen systematisch meenemen doorheen alle Europese beleidsdomeinen. Daarnaast moet die ervoor zorgen dat er gerichte beleidsinitiatieven komen rond ouderen, hun rechten en hun levenskwaliteit.

Belangrijke pijlers daarin zijn leeftijdsdiscriminatie, participatie, werkgelegenheid, inkomen, gezondheidszorg en langdurige zorg, en de internationale EU-agenda. Op die manier kan de Europese Unie bijdragen tot een coherent beleid op nationaal, Europees en internationaal niveau dat de uitdagingen rond de rechten van ouderen en de vergrijzing aanpakt.

Richt opnieuw een Intergroep on Ageing op in het Europees Parlement

Van 2014 tot 2019 was de Intergroep on Ageing and Intergenerational Solidarity een sterke draaischijf voor het denkwerk rond ouderen en vergrijzing binnen het Europees Parlement. Ze organiseerde denkmomenten rond thema's als ouderenmis(be)handeling, leeftijdsdiscriminatie, beweging, toegankelijkheid en stadsontwikkeling. Dat leidde tot gezamenlijke amendementen voor belangrijke dossiers rond non-discriminatie, armoedebestrijding, de kwaliteit van zorgverlening, levenslang leren, de pensioenkloof, gelijke kansen en toegankelijkheid. Intussen nam het belang van een Europees beleid rond de vergrijzingsuitdagingen alleen maar toe. Ga daarom samen met AGE Platform Europe aan de slag om opnieuw een Intergroep on Ageing op te richten.

Neem deel aan de Open-Ended Working Group on Ageing en pleit voor een Ouderenrechtenverdrag

Tal van rapporten tonen aan dat het huidige internationale mensenrechtenkader ouderen onvoldoende beschermt. De Hoge VN-Commissaris voor de Mensenrechten pleit voor een [tweespo-renaanpak](#), waarbij er snel werk wordt gemaakt van een Ouderenrechtenverdrag én ook reeds bestaande internationale rechtsnormen beter worden geïmplementeerd. Binnen de Open-Ended Working Group on Ageing van de VN worden de hiaten in de bescherming van ouderenrechten in kaart gebracht en oplossingen uitgetekend. België moet actief deelnemen aan dit debat en een trekkersrol opnemen voor een volwaardige VN-Conventie voor de rechten van ouderen.

Over de Vlaamse Ouderenraad

De Vlaamse Ouderenraad is het advies- en inspraakorgaan van ouderen bij de Vlaamse regering. De vzw is een overlegplatform van diverse organisaties van en voor ouderen. We streven naar een sterk ouderenbeleid in Vlaanderen, over alle beleidsdomeinen heen.

Vanuit de signalen en ervaringen van ouderen geven we beleidsadviezen, zetten we sensibiliseringsacties op, informeren we ouderen over wat hen aanbelangt en ondersteunen we onderzoek rond ouderen. Tegelijk versterken we de inspraak van ouderen in hun gemeente door lokale ouderenraden ondersteuning te bieden.

**vlaamse
ouderenraad**

Voor vragen over dit memorandum kan je contact opnemen met:
Marijke Dheedene
marijke.dheedene@vlaamse-ouderenraad.be

Vlaamse Ouderenraad vzw
Prinsenstraat 8-10
1000 Brussel

info@vlaamse-ouderenraad.be
www.vlaamse-ouderenraad.be